

AB VİZE SERBESTLİĞİ

ARAŞTIRMA

TÜRKİYE AÇISINDAN AB VİZE SERBESTLİĞİNİN ÖNEMİ VE İŞ DÜNYASI ÜZERİNE ETKİLERİ

Özet

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler, Türkiye'nin dış ticaretinde önemli bir yere sahiptir. Avrupa Birliği, Türkiye'nin en önemli ticaret ortaklarından biri olmasının yanı sıra yatırım, teknoloji, sanayi, eğitim ve girişimcilik alanlarında da stratejik bir iş birliği ortağıdır. Ancak Türk vatandaşlarının Schengen vizesi alırken karşılaştıkları uzun işlem süreleri, yüksek maliyetler, ret kararları ve randevu bulma güçlükleri, Türkiye-AB ilişkilerinin ekonomik ve sosyal boyutlarını doğrudan etkilemektedir.

Vize serbestliği, yalnızca bireylerin seyahat kolaylığı elde etmesi anlamına gelmemekte; iş insanlarının uluslararası pazarlara erişimini, ihracatçıların yeni müşteriler bulmasını, yatırımcıların ticari bağlantılar geliştirmesini ve eğitim alanındaki iş birliklerinin güçlenmesini de kapsamaktadır. Özellikle ihracat odaklı büyümeyi hedefleyen Türkiye açısından vize süreçlerinin kolaylaştırılması, uluslararası rekabet gücünün artırılması bakımından önem taşımaktadır. Bu çerçevede AB vize serbestliği süreci, Türkiye'nin ekonomik ilişkileri, iş dünyasının beklentileri ve bölgesel kalkınma hedefleri açısından değerlendirilmesi gereken stratejik bir konudur.

1. Giriş: Vize Serbestliği Neden Stratejik Bir Konudur?

Uluslararası ticaretin gelişmesinde yalnızca ürünlerin ve sermayenin dolaşımı değil, iş insanlarının, girişimcilerin ve uzmanların ülkeler arasında serbestçe hareket edebilmesi de önemli bir etkendir. Günümüzde firmaların yeni pazarlara ulaşabilmesi, uluslararası fuarlara katılabilmesi, potansiyel müşterilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirebilmesi ve ticari anlaşmalar yapabilmesi büyük ölçüde seyahat imkânlarına bağlıdır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği çerçevesinde gelişen ekonomik ilişkileri dikkate alındığında, iş insanlarının Avrupa ülkelerine erişiminde yaşanan vize sorunları ticari faaliyetleri zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle vize serbestliği, yalnızca bir seyahat kolaylığı değil, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesini destekleyen bir araç olarak değerlendirilmelidir.

2. Türkiye-AB İlişkilerinde Vize Serbestliği Sürecinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki vize serbestliği süreci, 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan Geri Kabul Anlaşması ve aynı tarihte başlatılan Vize Serbestisi Diyaloğu ile önemli bir aşamaya ulaşmıştır. Bu süreçte Türkiye'nin, Avrupa Birliği tarafından belirlenen 72 kriteri karşılaması öngörülmüştür. Söz konusu kriterler; belge güvenliği, sınır yönetimi, göç politikaları, kamu düzeni, temel haklar ve uluslararası iş birliği gibi farklı alanları kapsamaktadır.

Türkiye, süreç içerisinde çeşitli alanlarda düzenlemeler gerçekleştirmiş olsa da Avrupa Komisyonunun değerlendirmelerine göre bazı kriterler henüz tamamlanmamıştır. Dolayısıyla Türk vatandaşlarının Schengen bölgesine kısa süreli seyahatlerinde vize alma zorunluluğu devam etmektedir. Vize serbestliği sürecinin ilerletilmesi, Türkiye-AB ilişkilerinde diplomatik ve ekonomik gündemin önemli başlıklarından biri olmayı sürdürmektedir.

3. Schengen Vizesi Sorunu: Türk Vatandaşlarının Karşılaştığı Güncel Engeller

Türk vatandaşlarının Avrupa ülkelerine seyahat ederken karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri Schengen vizesi başvuru sürecidir. Randevu bulma güçlüğü, başvuru ücretleri, belge hazırlama zorunlulukları, uzun değerlendirme süreleri ve vize retleri hem bireysel hem de ticari seyahatleri olumsuz etkileyebilmektedir.

Avrupa Komisyonunun 2025 yılında yayımladığı verilere göre, 2024 yılında Türkiye'den yapılan 1.173.917 Schengen vizesi başvurusu işleme alınmış ve başvuruların %14,5'i reddedilmiştir. Bu durum, vize talebinin yüksekliğini ve başvuru süreçlerinin Türk vatandaşları açısından önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca 15 Temmuz 2025 tarihinde kabul edilen kademeli vize uygulamasıyla, geçmişte vizelerini kurallara uygun kullanmış kişilerin daha uzun süreli ve çok girişli vize alabilmelerinin önü açılmıştır. Bununla birlikte bu düzenleme vize zorunluluğunu ortadan kaldırmamakta, yalnızca belirli şartları sağlayan başvuru sahiplerine kolaylık sunmaktadır.

Özellikle fuar, iş görüşmesi, müşteri ziyareti ve teknik toplantı gibi belirli tarihlerde gerçekleştirilmesi gereken faaliyetlerde yaşanan gecikmeler, firmaların ticari fırsatları kaçırmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle vize süreçlerinin daha öngörülebilir, hızlı ve şeffaf hâle getirilmesi önem taşımaktadır.

4. Avrupa Birliği, Türkiye'nin En Büyük Ticaret Ortağı: Vizenin Ticarete Etkisi

Avrupa Birliği, Türkiye'nin dış ticaretinde en büyük paya sahip ekonomik ortak konumundadır. 1995 yılında tesis edilen Gümrük Birliği, iki taraf arasındaki sanayi ürünleri ticaretinin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Avrupa Komisyonu verilerine göre, 2025 yılında Türkiye ile AB arasındaki mal ticareti 217 milyar avroyu aşmış, Türkiye'nin ihracatının yaklaşık %42,7'si AB ülkelerine gerçekleştirilmiştir. Bu rakamlar, Avrupa pazarının Türk işletmeleri açısından taşıdığı stratejik önemi açıkça göstermektedir.

Böylesine güçlü ticari ilişkilerin bulunduğu bir ortamda iş insanlarının vize nedeniyle seyahat kısıtlaması yaşaması, ticari faaliyetlerin yürütülmesini zorlaştırmaktadır. İhracatçı firmaların Avrupa'daki alıcılarla yüz yüze görüşmesi, ürünlerini tanıtması, fuarlara katılması ve yeni distribütörlerle anlaşmalar yapması uluslararası rekabet açısından önemlidir. Vize süreçlerinde yaşanan aksaklıklar ise ticari bağlantıların kurulmasını ve mevcut ilişkilerin sürdürülmesini güçleştirebilmektedir. Dolayısıyla vize serbestliği veya iş insanlarına yönelik kolaylaştırılmış seyahat uygulamaları, Türkiye ile AB arasındaki ticaret hacminin geliştirilmesine ve firmaların Avrupa pazarındaki etkinliğinin artırılmasına katkı sağlayabilecek unsurlar arasında yer almaktadır.

5. İş Dünyası Açısından Vize Serbestliğinin Sağlayacağı Avantajlar

Vize serbestliğinin hayata geçirilmesi, Türkiye'deki işletmelerin uluslararası faaliyetlerine önemli kolaylıklar sağlayabilir. Öncelikle ihracatçı firmalar, Avrupa ülkelerindeki müşterileriyle daha hızlı iletişim kurarak yeni ticari bağlantılar geliştirebilir. Uluslararası fuar ve sektörel etkinliklere katılımın kolaylaşması, firmaların ürünlerini tanıtmasına ve yeni pazarlara ulaşmasına imkân sağlayabilir.

Diğer taraftan Avrupa'daki yatırımcıların Türkiye'ye gelmesi, ortaklık görüşmelerinin gerçekleştirilmesi ve teknoloji transferi süreçlerinin hızlanması açısından da karşılıklı seyahat imkânları önemlidir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ), büyük firmalara kıyasla daha sınırlı uluslararası temsil imkânlarına sahip olduklarından, vize süreçlerinin kolaylaştırılmasından önemli ölçüde yararlanabilir.

Bu kapsamda vize serbestliği;

- İhracatçı firmaların yeni müşteri ve pazar bulmasını kolaylaştırabilir.
- Uluslararası fuar ve iş görüşmelerine katılımı artırabilir.
- Yabancı yatırımcılarla doğrudan iletişim ve iş birliğini güçlendirebilir.
- Ticari anlaşmaların daha hızlı sonuçlandırılmasına katkı sağlayabilir.
- KOBİ'lerin uluslararası pazarlara açılma maliyetlerini azaltabilir.
- Türkiye'nin uluslararası ticaretteki rekabet gücünü destekleyebilir.

6. TOBB ve İş Dünyasının Ortak Talebi: İş İnsanlarına Yönelik Vize Sorununun Çözülmesi

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) başta olmak üzere iş dünyasını temsil eden kurumlar, Türk iş insanlarının Avrupa ülkelerine seyahat ederken karşılaştıkları vize sorunlarının çözülmesini uzun süredir gündeme getirmektedir. İş dünyasının temel beklentisi, özellikle ihracatçıların, yatırımcıların, oda ve borsa temsilcilerinin ticari faaliyetlerini aksatmayacak şekilde vize işlemlerinin kolaylaştırılmasıdır.

İş insanlarının ticari seyahatlerinin turistik ziyaretlerden farklı değerlendirilmesi, düzenli olarak Avrupa ülkeleriyle ticaret yapan firmalara uzun süreli ve çok girişli vize imkânlarının sağlanması önem taşımaktadır. Ayrıca fuar katılımları, müşteri ziyaretleri ve ticari toplantılar için başvuru süreçlerinin hızlandırılması, Türkiye'nin dış ticaret hedeflerine katkı sağlayacaktır.

Bu çerçevede TOBB, ticaret ve sanayi odaları ile ihracatçı birliklerinin ortak girişimleri, vize sorununun yalnızca bireysel bir seyahat meselesi değil, Türkiye ekonomisini ve ihracat kapasitesini ilgilendiren yapısal bir konu olarak ele alınmasına katkı sunmaktadır.

7. Şanlıurfa ve Bölge Ekonomisi Açısından Vize Serbestliğinin Olası Katkıları

Avrupa Birliği ile vize serbestliğinin sağlanması, Şanlıurfa ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin dış ticaret faaliyetleri açısından da önemli fırsatlar oluşturabilir. Şanlıurfa, tarım, gıda, tekstil, plastik, makine ve sanayi ürünleri bakımından ihracat potansiyeline sahip şehirlerden biridir. Özellikle Avrupa pazarında faaliyet gösteren alıcılarla doğrudan iletişim kurulması, yeni müşterilerin bulunması ve ticari iş birliklerinin geliştirilmesi bölgedeki ihracatçı firmaların büyümesine katkı sağlayabilir.

Vize işlemlerinin kolaylaşmasıyla Şanlıurfa'daki iş insanlarının Avrupa'da düzenlenen uluslararası fuarlara, sektörel toplantılara ve ticaret organizasyonlarına katılımı artabilir. Böylece firmalar ürünlerini daha geniş pazarlarda tanıtma, yeni distribütörlerle anlaşma yapma ve ihracat ağlarını genişletme imkânı elde edebilir. Ayrıca Avrupa'dan bölgeye gelecek yatırımcıların üretim, lojistik ve sanayi alanlarında iş birliği geliştirmesi de bölgesel ekonomik hareketliliği destekleyebilir.

Bu çerçevede vize serbestliği, yalnızca büyük ölçekli işletmeler için değil, ŞUTSO üyeleri başta olmak üzere küçük ve orta ölçekli ihracatçı firmaların uluslararası pazarlara erişimi bakımından da önem taşımaktadır.

9. Türkiye'nin Vize Serbestliği Sürecinde Karşılaşabileceği Fırsatlar ve Riskler

Türkiye açısından vize serbestliği süreci, ekonomik ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi bakımından çeşitli fırsatlar sunarken bazı yükümlülükleri ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Avrupa pazarına daha kolay erişim, ihracatın geliştirilmesi, yabancı yatırımların artırılması ve uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi bu sürecin başlıca fırsatlarıdır.

Bununla birlikte, vize serbestisi sürecinin tamamlanabilmesi için Türkiye'nin Avrupa Birliği tarafından belirlenen kriterleri karşılaması gerekmektedir. Avrupa Komisyonunun 2025 Türkiye Raporu'nda, 72 kriterden henüz karşılanmamış altı kriter bulunduğu belirtilmiştir. Bunlar terörle mücadele mevzuatı, kişisel verilerin korunması, Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanması, Europol ile iş birliği anlaşması, yolsuzlukla mücadele ve AB üyesi ülkelerle adli iş birliği gibi alanları kapsamaktadır.

Diğer taraftan, vize serbestliğinin sağlayacağı hareketlilik karşılıklı ekonomik ve sosyal faydalar oluşturabileceği gibi, nitelikli iş gücünün yurt dışına yönelmesi ve beyin göçünün hızlanması gibi riskleri de gündeme getirebilir. Bu nedenle Türkiye'nin süreçte ekonomik kazanımları artırırken nitelikli insan kaynağını ülkede tutacak politikalar geliştirmesi önemlidir.

10. Sonuç: Vize Serbestliği Bir Ayrıcalık mı, Ekonomik Bir Gereklilik mi?

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki güçlü ekonomik ve ticari ilişkiler dikkate alındığında, vize serbestliği konusu yalnızca bireysel seyahat kolaylığı çerçevesinde değerlendirilmemelidir. Özellikle Türkiye'nin AB ile gerçekleştirdiği yüksek ticaret hacmi, üretim ve tedarik zincirlerindeki karşılıklı bağımlılık, iş insanlarının hareketliliğini ekonomik ilişkilerin önemli bir unsuru hâline getirmektedir.

Vize süreçlerinde yaşanan güçlükler, ihracatçı firmaların yeni pazarlara ulaşmasını, mevcut müşterileriyle ilişkilerini sürdürmesini ve uluslararası ticari organizasyonlara katılmasını zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle vize serbestliğinin sağlanması veya bu hedefe ulaşılana kadar iş insanlarına yönelik kalıcı ve etkin kolaylaştırıcı mekanizmaların geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Sonuç olarak AB vize serbestliği, Türkiye açısından yalnızca bir seyahat hakkı değil; ihracatın geliştirilmesi, yatırımların artırılması, girişimciliğin desteklenmesi ve uluslararası rekabet gücünün yükseltilmesiyle doğrudan ilişkili bir ekonomik konudur. Şanlıurfa gibi ihracat potansiyeli yüksek şehirlerde faaliyet gösteren işletmelerin Avrupa pazarlarına daha kolay erişebilmesi de bu sürecin bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkılar arasındadır. Türkiye'nin gerekli kriterler doğrultusunda çalışmalarını sürdürmesi ve AB ile karşılıklı güvene dayalı iş birliğini geliştirmesi, vize serbestliği hedefinin ilerletilmesi açısından önem taşımaktadır.

Kaynakça ve yararlanılan kaynaklar

1. Avrupa Komisyonu, *Türkiye – Vize Serbestisi Diyaloğu ve Türkiye Raporu (2025).* 2025 Türkiye Raporu.
2. Avrupa Komisyonu, *Türkiye ile AB Arasındaki Ticari İlişkiler.* AB-Türkiye Ticaret İlişkileri.
3. Avrupa Komisyonu, *Türk Vatandaşlarına Yönelik Schengen Vizesi Düzenlemeleri, 29 Temmuz 2025.* Schengen Vizesinde Yeni Kurallar.
4. Avrupa Birliği Konseyi, *AB-Türkiye Ticaret İlişkileri.* Ticaret İlişkileri Verileri.
5. T.C. Ticaret Bakanlığı, *Türk Vatandaşlarına Çok Girişli Schengen Vizesi Kolaylığı, 18 Temmuz 2025.* Ticaret Bakanlığı Açıklaması.
6. TOBB, *İş Dünyası ve Vize Sorununa İlişkin Değerlendirmeler.* TOBB – İKV Genel Kurul Toplantısı

ŞUTSO

DIŞ TİCARET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

İhracat için ŞUTSO Dış Ticaret İstihbarat Merkezimizle
iletişime geçebilirsiniz:

414 318 18 00

(Dahili: 6338 / 6337 / 6332)

www.sutso.org.tr

Bu bilgi notu, Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası (ŞUTSO) tarafından üyelerine yönelik olarak hazırlanmıştır.